

Dendrodatering in het Wapen van Heemstede

Marloes van Buuren

Stadsherstel Amsterdam, de nieuwe eigenaar van de voormalige Pandahof, is bezig met het ontwikkelen van plannen voor de restauratie en herinrichting van het pand en gaat daarbij zeer zorgvuldig te werk. Eén van de dingen die gedaan zijn is een datering van de kapconstructie van het pand door middel van bepaling van de ouderdom van de balken.

▲ *Het schoutenhuis op een kaart uit 1627.*

▼ *Dendroboor met een monster en een plak eikenhout. Daaraan is mooi het ringenpatroon van het hout te zien.*

De naam 'Wapen van Heemstede' komt voor het eerst voor in stukken uit het jaar 1707, de geschiedenis van de herberg ofwel het 'schoutenhuis' gaat echter nog zo'n honderd jaar verder terug. Maar hoe oud zijn nu eigenlijk de oudste delen van het pand dat er nu nog staat? Stadsherstel Amsterdam heeft dit laten onderzoeken op basis van dendrochronologisch onderzoek. Daarbij worden met een speciale holle boor monsters genomen uit de houten balken en wordt vervolgens de breedte van de jaarringen gemeten. Het opeenvolgende patroon van brede en smalle jaarringen (vergelijk het met een streepjescode) maakt het mogelijk om het te vergelijken met gedateerde groeipatronen. Dat klinkt simpeler dan het is, want om tot een datering te komen zijn de door bouwhistoricus Maarten Enderman verzamelde monsters onderzocht door Duitse en Deense laboratoria. De resultaten zijn door Enderman in juli 2013 als volgt omschreven:

'Bij Wilhelminaplein 4 zijn zowel monsters van het naaldhout als van het eikenhout uit de kapconstructie geboord. In alle vijf de gevallen hebben die een datering opgeleverd. De opzet van de constructie met eiken krommers als spantbenen en grenen dekbalken wees al in de richting van een 17de-eeuwse datering. Aan de hand van de eerste drie monsters, waarvan twee eiken, kan de bouw van het huis met zekerheid in het begin van de jaren twintig van de 17de eeuw worden gesteld. Behalve uit West-Duitsland is het eikenhout afkomstig uit Scandinavië.'

In HeerlijkHeden 152, 2012, hebben we uitgebreid aandacht besteed aan het Wapen van Heemstede. Daarin schreven we dat het oorspronkelijke huis vermoedelijk werd gebouwd rond 1570. Het is mogelijk dat er een voorloper is geweest, maar de ouderdom van het oudste deel van het huidige pand moeten we nu dus bijstellen tot de periode 1620-1630. Vermoedelijk zelfs vóór 1627, als we aannemen dat het vrij herkenbare gebouw op de kaart van Balthasar Florisz. van Berkenroode uit 1627 inderdaad het huidige pand is. De onderzoeksresultaten worden in de tabel van het Duitse laboratorium omschreven als 99,99% zeker. Maarten Enderman zal tijdens de bouwperiode verder onderzoek doen naar vrijkomende oude bouwsporen.

